

Олександр ЮНІН

проректор Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну кримінальне законодавство нашої держави зазнає значних змін. Ці зміни зумовлені, зокрема, необхідністю удосконалення кримінально-правової протидії різним проявам злочинності, зважаючи на те, що суспільство і держава перебувають в умовах воєнного стану. У цьому контексті дуже важливою є боротьба з корупційними проявами на всіх щаблях державного апарату. Під час війни саме корупція здатна негативно впливати зсередини на здатність всіх державних та громадських інституцій до опору агресору і тим самим суттєво підривати основи національної безпеки України. Відтак, удосконалення законодавства у сфері протидії корупції, у тому числі і кримінального, може сприяти підвищенню ефективності боротьби з корупційними правопорушеннями.

Відповідно, заслуговує на увагу проєкт Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо відповідальності за корупційні та деякі інші правопорушення в умовах воєнного стану» № 13673-1 (далі – Законопроект №13673-1) [1], який винесено на розгляд Верховної Ради України 3 вересня 2025 р.

Законопроектом № 13673-1 пропонується, зокрема, доповнити Кримінальний кодекс України (далі – КК) статтею 111⁻³, яка інкорпорує окремі склади корупційних кримінальних правопорушень, а саме привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням; зловживання владою або службовим становищем; прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою; незаконне збагачення; зловживання впливом. При цьому склад цих злочинів доповнюється кваліфікуючою ознакою – вчинення під час дії правового режиму воєнного стану [2].

Передбачається спеціальний суб'єкт цього злочину – службова особа, яка має відповідальне або особливо відповідальне становище. До цього переліку входять як найвищі посадові особи нашої держави, включно з Президентом України, Прем'єр-міністром України, членами Кабінету Міністрів України, так і, що важливо, – прокурори, слідчі та дізнавачі.

Підслідність щодо нової статті 111⁻³ КК передається Національному

антикорупційному бюро. Відповідно процесуальне керівництво здійснюватиметься Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою. Підсудність за цим злочином визначається за Вищим антикорупційним судом [2].

На думку авторів Законопроекту № 13673-1 він, зокрема, забезпечить невідворотність та жорсткість покарання за корупційні злочини, учинені під час воєнного стану, прирівнюючи їх до державної зради [2].

Аналіз Законопроекту № 13673-1 дає підстави констатувати наявність низки дискусійних питань у його кримінально-правовому змісті.

Так, запровадження окремої статті 111⁻³ КК фактично дублює вже існуючі склади кримінальних правопорушень, передбачених статтями 191, 210, 364, 368, 368-5, 369 та 369⁻² КК, додаючи лише ознаку вчинення діяння під час воєнного стану. Такий підхід створює нормативне дублювання, що суперечить принципу системності кримінального законодавства та породжує ризики подвійної кримінальної кваліфікації.

Окремого зауваження потребує визначення санкцій. Пропозиція карати всі зазначені у статті діяння позбавленням волі на строк п'ятнадцять років або довічним позбавленням волі є явно диспропорційною та несумісною з принципом індивідуалізації кримінальної відповідальності. Відсутність нижчої межі покарання унеможливорює належну оцінку ступеня суспільної небезпечності конкретного діяння і фактично позбавляє суд дискреційних повноважень.

Недостатньо обґрунтованим видається і використання ознаки «вчинення під час дії правового режиму воєнного стану» як самостійного кваліфікуючого елемента. Така ознака не розкриває якісно нової суспільної небезпечності діяння, а лише фіксує обставини часу, що може бути враховано як обтяжуюча обставина при призначенні покарання, а не як елемент самостійного складу кримінального правопорушення.

Крім того, запропоноване визначення кола службових осіб є надмірно широким і включає значну кількість суб'єктів, що створює ризик розмитості поняття «особа, яка має відповідальне та особливо відповідальне становище». Таке нечітке формулювання суперечить вимогам правової визначеності та передбачуваності кримінально-правових норм. Крім того, вживання єднального сполучника «та» вказує на те, що службова особа, щоб бути визнаною суб'єктом пропонованого злочину, має одночасно посідати як відповідальне, так і особливо відповідальне становище.

Треба також відзначити потенційну колізію між новими положеннями статті 111⁻³ КК та чинними примітками до статті 45 КК, які вже містять перелік корупційних кримінальних правопорушень. Це ускладнює визначення предметної підслідності та підсудності таких справ, незважаючи на запропоновані зміни до Кримінального процесуального кодексу. Передача таких проваджень до компетенції Вищого антикорупційного суду може призвести до надмірної концентрації повноважень та процесуального

перевантаження цього суду.

Отже, запропонований Законопроект № 13673-1, незважаючи на декларовану антикорупційну спрямованість, не повною мірою відповідає принципам законності, пропорційності та системності кримінально-правового регулювання. Його ухвалення у нинішній редакції потенційно створить правові колізії, підвищить ризик подвійної кваліфікації та ускладнить застосування норм антикорупційного законодавства у практиці правозастосування, а тому положення пропонувані у ньому потребують більш детального перегляду в частині їх узгодження із сучасною доктриною вітчизняного кримінального права.

1. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо відповідальності за корупційні та деякі інші правопорушення в умовах воєнного стану : проект Закону України від 03.09.2025 № 13673-1. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57227>.

2. Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо відповідальності корупційні та деякі інші правопорушення в умовах воєнного стану : пояснювальна записка до проекту Закону України від 03.09.2025 № 13673-1. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57227>.

Володимир КОРОТАЄВ

директор Дніпропетровського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС,
кандидат юридичних наук, доцент,
Заслужений юрист України,
академік Української академії наук,
судовий експерт вищої категорії

Роман КІРІН

головний судовий експерт
Дніпропетровського
науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС,
доктор юридичних наук, доцент

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Чинний Закон України «Про судову експертизу» [1] (далі – закон про СЕ) передбачає, що забезпечення правосуддя України незалежною, кваліфікованою і об'єктивною експертизою має бути орієнтованим на максимальне використання досягнень науки і техніки під час проведення відповідного експертного провадження. Однак, незважаючи на перманентні